שתי ההערות של השופט ברק

נשיא בית המשפט העליון, פרופ' אהרון ברק, מיהר לשגר מכתב לרב הראשי לישראל, הגר"ש לאו שליט"א והוא רואה את הפרסומים, כאילו יצא תוצן נגד המשפט העברי, במסקנתו, שנתן בקונגרס של המפלגה "עם ישראל". לא כתבתי, שהבהיר השופט ברק, שמרות ההלכה אינה רטרוקטיבית. וכך, המסמכותו של השופט ברק על השופטים לשעבר, לגבי הצורך על השיבות של המשפט העברית, הדיבוקה את הרב הראשי לישראל, המשתדל להימנע, עד כמה שניתן ניתן, מעימותים עם רשויות השלטון ושלוחותיו.

הרב הראשי קיבל כתיעה אוקמות את דברי של השופט ברק, שאם הנושא יעמוד על סדר היום השלטת המשפט העברי במדינת-ישראל" זו בעייה שאינה פשוטה כלל ועיקר".

משפטנים שומרי מצוות ומסורת בכל הרמות, מתייחסים בכבוד רב אל נשיא בית המשפט העליון, אהרון ברק, אולם, בכל מה שנוגע ליחסו ליהדות, לרת ולמשפט העברי, ניתן לשמוע מהציבריים שבהם, התבטאויות קשות ביותר נגד השופט ברק, שהחמיר בימים אלה עם מספר אישים בעלי שיעורי-קומה בתחום המשפט, בעיקר מהאקדמיה ומעט מהפוליטיקה. כולם חוזרי על אותו משפט בניסוח כזה או אחר: "ראוי הזך בבכנות נגד תפיסת העולם העקרונית של הציבור החרדי, ד- זו מרץ ובבית המשפט העליון זה השופט ברק והשניים הנלכים שלובים זה בזה". אישיות רטרוספקטיבית מהימה משפטים קשים בשופט ברק על יחסו העיוני למשפט העברי, תוך המשמעת הטענה, "הביצוי יכול השופט ברק להתייחס בכלל למשפט העברי, בעוד הוא עצמו אינו מצוי היטב בנת ישראל, ההיסטורית, משפטיות ובדין העברי על כל היקפו, שהוא רחב מני יס".

ראשי המפלגות החרדיות, היו עסוקים השבוע עד למעלה ראש, במסעות ההסברה ובניתם תמיכה למציעתן, כך שקשה היה לדרתם אותם לתגובה הולמת לפסיקתו של השופט ברק, שעוד נתייחס אליה בשורות הבאות. לא מעט משפטנים העלו את הסברה, כי מן הראוי היה, שכל המפלגות החרדיות ישלחו לרשם המפלגות תוספת מודהנה לאני מאמין שלהן, העוסקת אך ורק בכוונה להשלת המשפט העברי במדינה, ובדרך זו להעמיד למבחן כבר בשלב הזה את יחס הרשויות, כל הרשויות, למשפט העברי.

יחסי לא נוח וגם תוסר הכבוד של הפוליטיקאים בדקויות השונות של כל מלה ומילה בהתבטאות המשפטית חילצה את בית המשפט העליון מהתקפה מוחצת, שבוצעה בידי משפטנים מהשורה הראשונה.

מי שמכיר את השופט ברק היטב יודע בוודאות, שאת הנושא ברק היטב והוא יחסו לרין העברי) של ניסוחו, כבר, כי המשפט הזה נייחס לרין העברי) "זו בעייה שאינה פשוטה כלל ועיקר", הוא איתנות בפורטקוט, למה שעוד צפוי ממנו כל ניסיון להנחיל את המשפט העברי בהקיפה או בפסיקה. "הוא יהיה יירייה וביקש לחזק בתגובה ואין ספק, כי הוא יתקים הלאה לפי הסכלות שלו, משום ששום גורם רציני לא סרת להעמיד דברי על פסקנטו".

ובעוד השופט ברק עסוק את דברי בדרכיהם החמים של השופטים אנגנט ולנרוי על המשפט העברי, הוא מצא לנכון להשחיל פיסקה, שאינה אומרת לצידה רחב דבר וגם לא למשפטנים שאינם מצויים בכל תג בפסיקתו של השופט ברק. הפיסקה והמורה היא תמיכה לקיראה: "השווה דיון נוסף 13/80 הנ"ל נגד בנק קופת-עם". המדובר בפשפט שקיימנו אבוקה יהודי שומר מצות בבנק קופת-עם והשופט מנחם אלון הוציתים בפסיקתו להיבטים של המשפט העברי, בכל הקשור לאבידה, בקבוצ, כי עלינו להיות מופעמים מהפסיקה שבה...).

על כך כתב השופט ברק: "עם זאת בדבריו לרשום בכך שהוא שתי הערות אחורה בעניינים, בהם חלק אני על דעת חברי הנכבד השופט מ. אלון – ש.ג.).

"ראשית, משום שדבר הסקיה ישראלי נוקק למונוי סמך בגון דנ"ק, תו"ב"ל, תקנת הציבור וכיו"ב מושגים קרטיים, המפקיד את בית המשפט לצפת תוכן שקנקיה במושגים אלה, עליפי מסורתו של השוק ובהתאמה בתנאי הזמן המצויים והרצויים בישראל. בקונגרס אלה וגם השופט גיבב כלל בפני הרב ריין ולאקונה בלקנה. שכן, המחוקק קבע נורמה הלה בעניין, ולכן אינני רואה כל אפשרות להזקיק בקונגרס זה להוראות חוק יסודות המשפט (דיקה למדינת ישראל – ש.ג.). שעניינו מילוי חלל בלבד. השופט מ. אלון קבע, כי במקום שיש ל'אומרנו', מן הראוי לפנות למורשת ישראל העשירה ברינה ופסקיתה להציב מן העולם. הזאת בא השופט ברק בפסיקתו להציב מן העולם.

ובאומרנו השניה אומר השופט ברק עוד: "עקום שורבר הקיה רחוק פירוש ומלאכת הפירוש קשה על השופט, אין לומר מלו ועיקר 'ופשוטה שלי – ש.ג.). כי ההשראה הפרשנית הייבת לבוא בראש ושראשונה מעקרונות המשפט העברי המהותים מקור ראשי וראשון במעלה. תהא זו טעות להזליף המשפט האנגלי במשפט העברי כמקור לפרשנות ולפסיקה חקיקה".

השופט בקי סרה לחזות הגן עם רב הראשי לישראל ולא העלים ממנו את "הריון הנוסף 13/80 הנדלס נגד בנק קופת-עם", אלא עקשה על מי שאינו מצוי בספר הפסיקה הענייני המתוקנת, הביטה בניסוחה, לעקוב אחר כל המגמות המסתתרות מאחוריה.

הצלחתו של המפלגות החרדיות בבחירות הקרובות, ובמיוחד זו של המפרל", הן הכרח בשביל כל יהודי שומר מצוות ומסורת. שאם לא כן, תתפוך מדינת "ישראל בזוהות בית המשפט העליון ל'ארץ העמים' וכל סממן יהודי שנדמי יימחק מספר הוקים שלה ואסכולת מדיין תשלוט על ההווה של מדינת ישראל.

חבל על הכסף חבל על הזמן

ריב"ן בספי שוניברסיטת תל-אביב, האוניברסיטה המחוזה, הוא מרצה בכיר בתקשורת ותחום המחקרי: תקשורת פוליטית. מאמריו מופיעים רבים בעיתוי תקשורת ודעת-קהל.

ד"ר בספי שולל באורה נוקיע את השתלמותם של סקרי-דעת-קהל על החשיבה של המנהיגות הפוליטית. תוך שהם ברנים על הסקרים הללו את התמולת הבחירות ומגמות ההסברה. "הם יוצרים מציאות שאני לא מאמין בה, משום שהסקרים הללו אינם מתייחסים כלל לאוכלוסיות שלמות". לדבריו, סקרי דעת הקהל, בדרך כלל, אינם מתייחסים לשלוש אוכלוסיות: לעיבים, למרדים ולעלים הרשים. "אנחנו לא יודעים איך הם יצביעו. אנחנו רק מניחים, על סמך פה מיני הנחות, עד שלושת המגזרים הללו יצביעו. הסוקרים למיניהם מקודים את המציבה על הציבור הקרבי עד זו של הציבור החרדי ובנים תיאוריות לגבי הצבעתם של העלים הרשים. "סתרי" האשליות השלה אומרים שרוב הקרבים יצביעו בעד פרס ואילו רוב החרדים יצביעו בעד נתניהו, אז ממילא אין צורך לברוק אותם. לגבי העלים ההערכות הינן אסטרולוגיות וכך יוצרים הסוקרים מציאותיות שאינן מבוססות כלל ועיקר".

הסוקרים המסכנים לסקרי דעת קהל, טוען ד"ר רן בספי, "צרו מציאות משלהם שמוכיל פרס מוביל בהמתודות מול בנימין נתניהו "זכך הבניסה את זה לך לראש וכך שמעו לך את הסתן, בעוד שהסקרים מבוססים רק על הציבור החילוני והיידני. "לסקרים האלה יש השפעה על ציבור מסוים, שיש לו עניין ללכת עם המנצח ממילא. לעומת זאת קיים ציבור שהסקרים לא מעודיים אותו לתמוך ב"אגרי רוב", במובן. אני בכלל לא בטוח שפרס מוביל".

ומה צריך להתפולות הבחירות?

מחקרים שנערכו אומרים, שרוב הציבור מחליט עוד לפני תחילתה של מערכת הבחירות בעד מי הוא יצביע, נכון הדבר שבכל מערכת בחירות ישנן הנסיבות והדיווחים שלה. אבל, יש רוב שמכריע לפני המערכת ומחצה לה. והעמולה משפיעה על מיעוט שבמיעוט. ישנם דברים שהם חזקים מהעמולה הבחירות. כמו האירועים, כמו המציאות והיא חזקה מהעמולה. והעמולה אינה מעבירה את המציאות אלא בונה מציאות אחרת בצד מציאות קיימת. ישנה תעשייה מפותחת שם אינטרסים כלכליים עצומים שמעוניינת לספח את הפרשנות שהיא עודדת. לאותם אנשים שיש להם רעה מגובשת, או גם אם תשים סוס בראשות המפלגה שהם תומכים בה – הם יצביעו בעד. אין זה משנה מי עומד בראש הליכוד בגין או נתניהו או אחר. אותו הדבר לגבי מפלגת העבודה. על אותם תמישה – שמה אותיים של מתלבטים, אלה הקרויים השל הגן, שליהם עובדת המציאות. לגבי השכונאיים – כל דבר שליהי שתאמר על המועמד, הם יצמצו הצדקה מדוע יש להמשיך ולתמוך בו. החברים, השיחות הביניאישיות יכולות להשפיע הרבה יותר מכל העמולה הבחירות.

האם הייתי נותן לך 10 מיליון ש"ח איך הייתה מכוון את העמולה הבחירות של המפרל"?

ד"ר רן בספי: קודם כל הייתי בודק למה הציבור הזה חשוף. "יתכן חשוב יותר לשנות אליו דרך "עדים ק"? ובכלל למפרל"י עדיני תקשורת שלמרכזיים". יש לה נתי הכנסת ומסורות וחינוך שלם, והוא מוטציאלי עצום שייתכן הם יעימים עליפני ניצול כלי והסברה השגרתיים כמו רדיו, טלוויזיה ושתונות כללית.

ועוד על הגרלת הנריא

המומר התעתוני, שמחה רז והביוגרף של הנריא, ד"ב אריה לוין ז"ל) ניהל הסבוע בדיעות את השימוש הקל שעשים פוליטיקאים האמיים בהגרלת הנר"א המחכרת בספרו על ד"ב אריה לוין ז"ל. מכזר, נפתיע ד"ב בהגרלת הנר"א, כדי לזהות את חילי שיירת הל"ה, שהקריבו נפשם על הגבת נתי עצין. ביקורתו של ר' בדקר, אלא שהדיוקה בדיוקה בגרבר מבקש להיעזר בהגרלת הנר"א, כדי להחליט אם לפרוש מהמירוץ לכנסת או לא. אוד מהמקשנים הדתיים בבירה, קשה שיטוש בהגרלת הנר"א, כדי לדעת לאיזו עגלה להיהדם במירוץ לראשות הממשלה. עשה מעשה עליפי הידוע, והוא נהם מרשותה שקיבל. המסוק שהגרלת הנר"א תוליכה אליו הוא מסוק בספר בראשית בפרשת נקק, פרק כ"ב פסוק י"ג: "ויאמר אלהם יעקב אביהם אתי שכלתם, יוסף איננו ושמעון אינכו והת בתיקין תקחו, עלי היו כלנה. מכאן הסיק העסקן, כי יש להעדיף את בנימין נתניהו על-פני של שמעון פרס, וכך הוא באמת עושה.

פרופ' אבי דנני העומד בראש מכון לסקרי-דעת-קהל (גיאוקרטוגרפיה) סיפר לי השבוע כי למשרדו נכנס פקאראסיכולוג ואמר לו בערך כך: תכל לך על הסקרים, בנימין נתניהו ינצח. השאיר את שמו ואת מספר הטלפון שלו, ואמר שיחזור אליו בעוד שבועיים. כעבור שבועיים הוא חזר ואמר: "אתה צודק, בנימין נתניהו ינצח".

כתובתו והסתלק מן המקום. את הסיפור על הגרלת הנר"א שמעתי מראשיות יודעה ובוכרת בתחום החינוך והדתי, בעת שהיה נרגע עדיין מתוצאות ההגרלה. פלא שתומכי שמעון פרס לא מצאו עדיין פסקי שמצדיר בו.

"רבש"ע איך אפשר להחזיר עץ כזה?"

בכ"ז אייר תשמ"ו, הסתלק לבית עולמו הרה"ק ירחמיאל יהודה מאיר קאליש, האדמו"ר מאמשינוב זצוק"ל ונטמן בהר המנוחות בירושלים. נכדו מבהו, שתניזה לאורך ימים, הוא האדמו"ר הנוכחי מאמשינוב שליט"א.

יחסים מיוחדים נקשרו בינו לבין נשיא התנועה העולמית של המפד"ל, ד"ר יוסף בורג כאשר כיהן כשר הפנים. חסידי אמשינוב אוכרים עדיין, איך שבהתערבותו של ד"ר בורג הסכימה חברת "אל-על" לעכב טיסה, שאמנירה היתה לצאת לארה"ב, בשעה וחצי (!) עד שיושרו כל התדרוים עם הניירת של האדמו"ר זצוק"ל. בעוד מלוויו ממתינים לחתימות הקרקע את החשיבות של הקפת בית בישראל "יפציר בה להישאר, גם כדי להסיר מעליה מכשלות הנקרות בדרכה של אשו רוזקה. באותה טיסה לארה"ב, סח גם אבא אבן, אז שר החוץ וחזא ביקש לברר בשל מי העיכוב בטיסה. משסיפרו לו, שהתעוררו בעיות עם הניירת של האדמו"ר מאמשינוב וכו', ביקש שיאפשרו לו לשבת ליד האדמו"ר בחלק מזמן הטיסה. וכך היה. ובמשך כשעתיים התוודע אבא אבן לאדמו"ר, שהיה פיקח וחכם, טוב-לב ומאיר-פנים.

האדמו"ר מלעלוב, רבי משה מרדכי בידרמן זצוק"ל אמר עליו, כי הוא דבוק בה' 24 שעות ביממה והוא מצליח להסתיר את מהבריות ואף ממקורבין בחוכמתו הרבה ובניגון שאינו סר מפיו. פיכה אצלו מעיין עצום של שמחה, וגרת השמחה נכרה על פניו בכל שעות היום, ואת למרות שהיה מלומד ביסורים ועבר שעות לא קלות בחיי משפחתו. מיעט מאד בשיחה ואף-פי-כן לא ניכרו עליו אותות עייפות בשיחה עם אחד מחסידיו, ציטט מאחת מאמרותיו של רבי יעקב יוסף מפולנאה זצוק"ל, תלמידו המובהק של בעל-שרי: מיהו צדיק? שהוא תמיד (פרשי) רעוץ! וכה היה בכל עת שפגשו בו. רענן כאילו רק עתה קם משינה טובה והרעננות הזאת התבטאה גם בנכונות התמידית שלו לעזור בנתו ממש לזולת. הקבלן החרדי הידוע, ר' אברהם טרייגר ז"ל סיפר לקבוצה מחסידי אמשינוב: בשעת ערב ליוויתיי את הרבי זצ"ל באחד מרחובות "בורו פארק". פתאום הוא הבחין באשה אחת שפסעה לצדנו. לא ראיתי עליה שום דבר מיוחד: אשה ככל הנשים החרדיות הנרות בשכונה זו. הרבי דיבר כאילו אל עצמו ואמר: משהו מציק לאשה הזאת, ניגש אל האשה, הזדהה בפניה ושאל אותה: מה קרה לך? האשה סיפרה, כי לבה סר עליה, משום שמשיכות שונות אחרות למקוות הטהרה והחבלית כבר הלכה לבימה. הרבי שיתה את תוכניתו לערב זה, ופנה בעצמו לביתה של הבלנית והחזירה לעבודתה. "אנקודה בסיפור הזה היא, לא שהוא, הרבי הלך אל הבלנית עם כל הכרוך בכך, אלא שתוך כדי הליכה ברחוב, תוך כדי שיחה אתי, הוא חש בחושיו החדים במצוקתה של אשת, שתם שאלה שהלכה ברחוב".

לא אחת שאלו אותו, מדוע אין הוא נוסע במטוסים או ברכב פרטי, שחסידיו מוכנים להעמיד לרשותו, אלא רק באוטובוסים והוא השיב: אני נוסע באוטובוס אז אני פוגש יהודים ומכיר אנשים ובדרך זו מתמיינ בידי לקרבם לאביהם שבשמים. הוא אחב יהודים אחבה פשוטה ועדית כל מלאכותיות ועיכר היה עליו, כי רק לאחר שעשה טובה ליהודי נצרך, מצא מרגוע לנפשו. הנה נכנס אליו יהודי לטיפול חסר פרנסה המטומל בילדים. "תן לי ברכה" – ביקש מהרבי. "איזו ברכה" – שאל האדמו"ר, "שתתיזה לי פרנסה" – באה התשובה. "איזו ברכה מה ברכה" – חזר האדמו"ר ושאל, ובמקום והרים את שפתרת המלמון והייב למנהל בית-ספר מקומי בבית גון. "אולי אתה מחפש איזה מורה טוב לבית-ספר" – שאל אותו האדמו"ר. "כן" – אמר המנהל, "ממלא מקום לכיתה ח'". למיטב הזיכרון, עד היום, אותו חסיד עובד כמורה בבית-ספר. אחד מעשרים הזדמנים (ענף היחלומים) בניי יורק, אינו שוכח את חימים הקשים, כאשר בתי רעב לפת לחם וישן בבתי-כנסת בשכונות חיפודיות של ניו-יורק. אותו יהודי, ב. עבר את אימי השואה והגיע לכפליס לניו-יורק, עד נפשות ופיסית הסתובב ברחובות ניו-יורק, עד שמצא בו במקרה האדמו"ר זצוק"ל, שבאותם ימים לא כיהן כאדמו"ר הוא, לקח אותו לביתו האכילו והשקהו ואף הציע את מטתו לליוה לילה. במשך שבועות רבים, היה הצעיר המסכן אוכל את הארוחה העיקרית, החמה, בביתו של רבי ירחמיאל יהודה מאיר. באחד הימים לקח אותו הרבי לבורסת היהלומים, עבר משוחר לסוחר וביקש שיתנו לצעיר עבודה כלשהי. ואכן בסוף נמצאה לו תעסוקה ב"בורסה" והיום הוא עשיר כבד ונם בעל צדקה גדול. רק מזכירים בפניו את שמו של הרבי, הוא פורץ מיד בבכי נוצע ללב, שהרי התקיים בו "מאשפות ירים אביון".

הרבי מאמשינוב זצוק"ל (הוא בנו של האדמו"ר מאמשינוב, רבי שמעון שלום זצוק"ל) היה חולה אהבה לארץ-ישראל. כשאביו נפטר מאמשינוב: "אבוי היה יהודי ארץ ישראל אף-על-פי שלא נר בארץ-ישראל וזה היה רצונו". כשהחלו מדברים על האפשרות של החזרת הנולן במרס לשלום, נסע הרבי עם מניין חסידים לרמת הנולן, כדי להתבשם מנופיה ויפי תושביה. באמצע הנסיעה בכביש "הרמתי", החבין בעץ יפה וביקש לעצור את הרכב. יצד ממנו, נגש לעץ, התבונן בו רגע ארוך ואז היפנה עיניו כלפי מעלה ושאל: ריבונו של עולם! איך אפשר להחזיר עץ יפה שכזה?

כל טלו היה קדושה וטהרה. מקוריבו מסערים שהיתה לו כיפה מיוחדת, שרק אתה נכנס לחדרי השירותים. לא פעם נערמו עיסובים בסיעות של סיבה זו, כאשר חזן צריכים לפתוח במיוחד את המזוזות להחזיא ממנה את הכיפה.

אחרי שקנה את השטח בבית וגן, אותו ייעד לבניין הישיבה, הוא נלקלק לחותות כבדים וכל תרומה נתקבלה, כמובן, בברכה רבה. הגיע יהודי נכבד מארה"ב, ששמע על האדמו"ר זצוק"ל וביקש להרים תרומה נכבדה לישיבה: 50 אלף דולר. יש לזכור, כי לפני כ-35 שנה היה זה סכום שלא התגלגל ברחובות. הסתכל הרבי על הצ'ק וממנו היפנה מבטו אל התורם, וכמה כמה פעמים ואז שאל את התורם: "משהלכה אותה שומר שבתי? התרגם התורם על החקירה והגיב: "מה זה עניינו של הרבי אם אני שומר שבת או לא? שמעתי שהרבי במצוקה כספית, אז באתי לעזור". החזיר לו הרבי את הצ'ק חבנקאי והפטיר: אני באמת במצוקה גדולה לבניין הישיבה מיהודי שאינו שומר שבת. למרות היותו מסביר פנים לכל יהודי בכל מדרגה רוחנית איזשהי, הוא סירב בתוקף לחנות מכספם של מחללי-שבת.

היה מרבה באמירת דברי-תורה וחסידות כשערך את שולחנו שלוש פעמים בשבת והיה מקפיד מאד שחסידיו ילמדו את פרשת השבוע עם רש"י. מדי פעם היה מציג בפניהם שאלה לאחד החסידות בפרשת השבוע, כדי להרגילם להתעמק בפרשת השבוע ולא להסתפק בשניים מקרא ואחד תרגום.

האדמו"רים בני תקופתו, התייחסו אליו בכבוד רב ושכילו לעמוד על טיבו, למרות שלטעתם קרובות היה מתבטל ממש בפני כל יהודי שומר תורה ומצוות. כאשר הרבי בא לנחם את האדמו"ר מסלונים הקודש, רבי אברהם ויינברג זצ"ל הוא קם לכבודו מכסא האבלים. שאלו מקורבים את האדמו"ר מסלונים: הכיצד קמת בפני הרבי מאמשינוב והרי על-פי הלכה אין אבל קם אפילו בפני נשיא בישראל. השיב להם האדמו"ר מסלונים: הרבי מאמשינוב הוא בבחינת שבת ומכיוון שבשבת אין נוהגת אבלות – קמתי לכבודו.

סמוך לפטירתו סבל הרבי יסורים נוראים, אבל אל פניו לא ניכר הדבר והוא המשיך לחייך ולתאיר פנים לכל מי שעמד במחיצתו.

נוהגו היה הרבי זצוק"ל להסביר את הפסוק: "ישיש עליך אלקיך כמשוש חתן על כלה" כש: כשם שהחתן והכלה שמחים ביום חתונתם על חשבון הסוב הצפוי לשניהם יחד בעתיד, בעת שיבנו בית בישראל – כך אנחנו מבקשים מהקב"ה שיגאל אותנו כבר עכשיו ושכח את כולנו, על-חשבון הבאולה העתידה, וישמח את הקב"ה בקרוב, ללא שום סמך. הרבי היה מחובר למעייני השמחה השלימה והאמיתית עד לשניים שעמד את עיניו. זיע"א.